

O‘ZBEKISTON SSR FANLAR AKADEMIYASINING 2-JAHON URUSHIGA QO‘SHGAN HISSASI

Islomxon Jaxongirov Faxriddin o‘g‘li
Farg‘ona davlat universiteti talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada O‘zbekiston SSR Fanlar Akademiyasining Ikkinchi Jahon urushi davrida qo‘shgan salmoqli hissasi ko‘rib chiqilgan, unda institutning urush harakatlarini qo‘llab-quvvatlashda hal qiluvchi rol o‘ynagan ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy yutuqlardagi ishtiroki yoritilgan. Maqolada qo‘llanilgan usullar, erishilgan asosiy natijalar haqida umumiy ma‘lumot berilgan va ushbu hissalarining kengroq natijalari muhokama qilingan. U keyingi tadqiqotlar bo‘yicha takliflar bilan yakunlanadi va Akademiyaning urush davridagi harakatlarining doimiy ta‘sirini ta‘kidlaydi.

Kalit so‘zlar: Fanlar Akademiyasi, O‘zbekiston SSR, Ikkinchi Jahon urushi, hissa, tadqiqotlar, innovatsiyalar, ilmiy yutuqlar.

ABSTRACT

This article examines the significant contribution of the Academy of Sciences of the Uzbek SSR during World War II. It covered the Institute's participation in scientific research, innovation and scientific achievements, which played a decisive role in supporting the war effort. The article provides an overview of the methods used, the main results achieved, and discusses the broader results of these contributions. It concludes with suggestions for further research and highlights the lasting impact of the Academy's wartime efforts.

Keywords: Academy of Sciences, Uzbek SSR, World War II, contribution, research, innovation, scientific achievements.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассмотрен значительный вклад Академии наук Узбекской ССР во время Второй мировой войны. В нем освещается участие института в научных исследованиях, инновациях и научных достижениях, которые сыграли решающую роль в поддержке военных действий. В статье дается обзор используемых методов, основных достигнутых результатов и обсуждаются более широкие результаты этих вкладов. Он завершается предложениями по

дальнейшим исследованиям и подчеркивает длительное влияние действий академии в военное время.

Ключевые слова: Академия наук Узбекской ССР, Вторая Мировая война, вклад, исследования, инновации, научные достижения

Ikkinchi Jahon urushi davridagi urush harakatlarini qo‘llab-quvvatlashda O‘zbekiston SSR Fanlar Akademiyasi hal qiluvchi rol o‘ynadi, ushbu maqolada institutning tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy yutuqlar borasidagi hissalarini ko‘rib chiqilgan. Amaldagi usullarni, erishilgan asosiy natijalarni o‘rganish va ularning kengroq natijalarini muhokama qilish orqali ushbu maqola Akademiya harakatlarining doimiy ta‘sirini ta‘kidlaydi.

Ushbu maqola uchun olib borilgan tadqiqotlar Ikkinchi Jahon urushi davrida O‘zbekiston SSR Fanlar Akademiyasi bilan bog‘liq tarixiy hujjatlar, ilmiy nashrlar va arxiv yozuvlarini keng ko‘rib chiqishni o‘z ichiga olgan. shuningdek, Akademiya faoliyatiga jalb qilingan olim va olimlarning dastlabki manbalari va guvohliklari bilan maslahatlashildi.

Ikkinchi Jahon urushi yillarida O‘zbekiston SSR Fanlar Akademiyasi (Sovet Sotsialistik Respublikasi) urush harakatlariga katta hissa qo‘shdi. Garchi O‘zbekiston sovet Ittifoqi tarkibida mojaroning frontida bo‘lmagan bo‘lsa-da, mamlakat urushni turli ilmiy va intellektual harakatlar orqali qo‘llab-quvvatlashda hal qiluvchi rol o‘ynadi. Mana ba‘zi muhim hissalar¹:

4. Tadqiqot va ishlanmalar: O‘zbekiston SSR Fanlar Akademiyasi urush harakatlarini qo‘llab-quvvatlash uchun keng ko‘lamli ilmiy-tadqiqot ishlarini olib bordi. Olimlar va muhandislar yangi texnologiyalar, qurol-yarog‘ va mudofaa tizimlarini ishlab chiqish ustida ishladilar. Ular urush sanoati uchun juda muhim bo‘lgan kimyo, metallurgiya, elektronika va tibbiyot kabi sohalardagi yutuqlarga hissa qo‘shdilar.

5. Harbiy razvedka: Akademiya harbiy razvedka ma‘lumotlarini yig‘ishda va Sovet harbiylariga strategik ma‘lumotlarni taqdim etishda muhim rol o‘ynadi. Olimlar va olimlar razvedka idoralari bilan hamkorlikda dushmanning imkoniyatlari, qo‘shin harakatlari va harbiy texnologiyalar to‘g‘risidagi ma‘lumotlarni to‘plash va tahlil qilishda ishladilar. Ushbu razvedka harbiy operatsiyalarni rejalashtirish va nemis kuchlariga qarshi kurashish uchun juda muhim edi.

6. Tibbiy yordam: O‘zbekiston urush davrida tibbiy yordamning muhim markaziga aylandi. Fanlar Akademiyasi kasalxonalar, tibbiyot ilmiy-tadqiqot

¹ Вещиков П. И. Экономика СССР испытание выдержала / П. И. Вещиков // Военно-исторический журнал. — 2006. — № 1. — С. 14—18.

institutlari va o'quv markazlarini tashkil etishga o'z hissasini qo'shdi. O'zbekistonlik olimlar va shifokorlar urushdan jabr ko'rgan harbiylar va tinch aholi duch keladigan muammolarni hal qilish uchun innovatsion muolajalar, dori-darmonlar va jarrohlik usullarini ishlab chiqdilar.

7. Madaniyatni saqlash: Akademiya urush davrida madaniy meros va tarixiy asarlarni saqlash muhimligini tan oldi. Olimlar va tadqiqotchilar O'zbekistonning boy madaniy tarixini, shu jumladan arxeologik joylar, qo'lyozmalar va san'at asarlarini hujjatlashtirdilar va o'rgandilar. Ushbu ish urush notinchligi sharoitida madaniy boyliklarni himoya qilish va milliy o'ziga xoslikni saqlashga qaratilgan.

8. Ta'lim va tarbiya: O'zbekiston SSR Fanlar Akademiyasi keyingi avlod olimlari, muhandislari va mutaxassislarini tayyorlash va tarbiyalashda muhim rol o'ynadi. Unda turli ilmiy va texnologik sohalar uchun zarur kadrlar resurslarini rivojlantirish bo'yicha ixtisoslashtirilgan muassasalar va dasturlar tashkil etildi. Ushbu trening urush davrida Sovet Ittifoqining umumiy ilmiy salohiyatiga hissa qo'shdi.

O'zbekistonning Ikkinchi Jahon urushiga qo'shgan hissasi katta bo'lsa-da, Sovet Ittifoqining umumiy sa'y-harakatlari katta bo'lib, uning hududlari bo'ylab ko'plab ilmiy-tadqiqot muassasalari ishtirok etdi. O'zbekiston SSR Fanlar Akademiyasi urushni qo'llab-quvvatlash va Sovet g'alabasiga hissa qo'shgan ko'plab muassasalardan biri edi.

Ikkinchi Jahon urushi yillarida O'zbekiston SSR Fanlar Akademiyasi turli sohalarda katta hissa qo'shdi. Muassasa tibbiyot, qishloq xo'jaligi, kimyo va metallurgiya kabi sohalarda keng tadqiqotlar olib bordi. Olimlar va tadqiqotchilar yangi texnologiyalarni ishlab chiqish, mavjud sanoat jarayonlarini takomillashtirish va urush talablariga javob beradigan innovatsion echimlarni topishga e'tibor qaratdilar.

Tibbiyot sohasida Akademiya kasalxonalar va tibbiyot muassasalarini tashkil etish, tibbiyot xodimlarini tayyorlash va askarlar orasida keng tarqalgan kasalliklar bo'yicha tadqiqotlar olib borishda hal qiluvchi rol o'ynadi. Olimlar, shuningdek, zarur dori-darmonlarni ishlab chiqarishning yangi usullarini ishlab chiqdilar va jarohatlar va infeksiyalarni davolashni takomillashtirdilar.

Qishloq xo'jaligida Akademiya tadqiqotchilari ekinlar hosildorligini oshirish, qurg'oqchilikka chidamli navlarni yaratish va qishloq xo'jaligi amaliyotini optimallashtirishga e'tibor qaratdilar. Ushbu yutuqlar urush davridagi og'ir sharoitlarga qaramay, aholi va qurolli kuchlarni barqaror oziq-ovqat bilan ta'minlashni ta'minladi.

Kimyo sohasida Fanlar Akademiyasi harbiy foydalanish uchun portlovchi moddalar va yoqilg'i kabi yangi materiallarni ishlab chiqishga hissa qo'shdi. Tadqiqotchilar ushbu materiallarning samaradorligi va samaradorligini oshirish ustida

ishladilar, bu esa qurolli kuchlarning imkoniyatlarini sezilarli darajada mustahkamladi¹.

Bundan tashqari, Akademiyaning metallurglari qurol ishlab chiqarish uchun yuqori sifatli po‘lat va qotishmalar ishlab chiqarishda muhim rol o‘ynagan. Ularning tajribasi urush harakatlari uchun juda muhim bo‘lgan qurol va o‘q-dorilarga bo‘lgan talabni qondirishga yordam berdi.

Ikkinchi Jahon urushi davrida O‘zbekiston SSR Fanlar Akademiyasining hissalarini katta ahamiyatga ega edi. Muassasa tadqiqotlari, innovatsiyalari va ilmiy yutuqlari urush harakatlarini hal qiluvchi qo‘llab-quvvatladi, askarlarning farovonligini ta‘minladi va turli sohalarda ehtiyojlarini qondirdi. Akademiya olimlari tomonidan yaratilgan tajriba va bilimlar nafaqat urush davrining bevosita ehtiyojlariga hissa qo‘shdi, balki turli sohalarda uzoq muddatli rivojlanish uchun asos yaratdi.

XULOSA

O‘zbekiston SSR Fanlar Akademiyasi ikkinchi Jahon urushida muhim rol o‘ynab, bebaho izlanishlar, innovatsiyalar va ilmiy tajribalarni taqdim etdi. Muassasa tomonidan kiritilgan hissalar tibbiyot, qishloq xo‘jaligi, kimyo va metallurgiya kabi turli sohalarga sezilarli ta‘sir ko‘rsatdi. Ushbu mavzuni yanada chuqurroq o‘rganish uchun kelajakdagi tadqiqotlar urush paytida aniq loyihalar va individual olimlarning sa‘y-harakatlarini chuqurroq o‘rganishi mumkin. Akademiyaning hissalarini o‘rganishni davom ettirish va tan olish juda muhim, chunki ular inqiroz davrida ilmiy muassasalarning ahamiyatini ta‘kidlaydi va ularning harakatlarining doimiy ta‘sirini ta‘kidlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. Верт А. Россия в войне 1941—1945 / А. Верт. — Москва : Воениздат, 1967. — 664 с.
2. Вещиков П. И. Экономика СССР испытание выдержала / П. И. Вещиков // Военно-исторический журнал. — 2006. — № 1. — С. 14—18.
3. Вклад трудящихся Узбекистана в победу в Великой Отечественной войне / под редакцией Х. Аминовой. — Ташкент : Фан, 1975. — 250 с.
4. Голованов А. А. Вклад Узбекистана в победу над фашизмом. Часть II / А. А. Голованов, Н. М. Саидов. — Самарканд : СамДУ, 2006. — 104 с.
5. Зияев Х. З. Узбекистон в годы Первой и Второй Мировой войны / Х. З. Зияев. — Ташкент : Мухаррир, 2011. — 54 с.
6. История Второй мировой войны (1939—1945 гг.). / под редакцией В. А. Василенко. — Москва : Воениздат, 1965. — Т. 6. — 377 с.

¹ Вклад трудящихся Узбекистана в победу в Великой Отечественной войне / под редакцией Х. Аминовой. — Ташкент : Фан, 1975. — 250 с.

7. Новая история Узбекистана / под редакцией А. Азизходжаева и др. — Ташкент : Шарк, 2000. — Книга 2. — 688 с.
8. Симонов Н. С. Военно-промышленный комплекс СССР в 1920—1950-е годы : темпы экономического роста, структура, организация производства и управление / Н. С. Симонов. — Москва : Российская политическая энциклопедия, 1996. — 336 с. — ISBN 5-86004-087-3.
9. Сирожов О. Промышленность Узбекистана в годы войны / О. Сирожов. — Ташкент : Узбекистан, 1981. — 24 с.
10. Советская экономика в период Великой Отечественной войны 1941—1945 гг. / АН СССР. Институт экономики. — Москва : Наука, 1970. — 503 с.